

Memoires die naar meer smaken

„De memoires van Stefan Czarniecki”, een monoloog van Waas Gramser voor Maten, naar Gombrowicz; bewerking: Gramser en Kris Van Trier. „Nachtengel en Maria”, een monoloog van Stefan Hertmans, gebracht door Elise Bundervoet voor D & A Kollektief; bewerking: Luc Van Autreve; regie: Dirk De Keyzer. Gezien op dinsdag 13 december het Nieuwpoortteater, Nieuwpoort 35, in Gent.

GENT — De monologen „De memoires van Stefan Czarniecki” en „Nachtengel en Maria”, die Nieuwpoort programmeert onder de titel „Twee solo's op één avond”, heten „ad hoc” produkties: voorstellingen die op korte tijd en met een minimum aan middelen werden gecreëerd en veeleer bedoeld zijn als experiment, als smaakmaker of eventueel als aanzet tot iets groters. Hoe kleinschalig de opzet ook was, het resultaat moest in beide gevallen gezegd worden. Waas Gramsers solo smaakt in ieder geval naar meer en doet alvast uitkijken naar de eerste grote produktie van het gloednieuwe gezelschap Maten. En de monoloog van Elise Bundervoet biedt een blauwdruk van wat het Kollektief steeds meer ambieert: teater waarin spel en

vormgeving een gelijk gewicht krijgen.

Gramsers speelt Gombrowicz' personage Stefan Czarniecki met een verbluffende precisie. Nog voor de zaallichten gedoofd zijn, nog voor ze begint te spreken, zit ze in een zetel zoals alleen het oude, kribbige mannetje Czarniecki dit zou doen. De transformatie is compleet; je vergeet als het ware dat Gramser een jonge vrouw is, zo totaal wordt zij door haar personage opgeslorpt.

Gramser-Czarniecki vertelt, op de lakonieke en ironische toon die Gombrowicz eigen is, over zijn jeugdijaren. Over zijn vader en moeder die steevast wedijverden in hun afkeer voor elkaar — hij verafschuwde haar fysieke verschijning en in het bijzonder haar neus, zij haatte hem om zijn afkeer, over zijn schooltijd, zijn eerste liefde en de oorlog. En in al die verhalen is hij de eeuwige buitenstaander; een verbaasde of verbijsterde toeschouwer van zijn eigen bestaan en van de mensheid in het algemeen. Mensen zijn dwaas en wreed en laten zich door allerlei -ismes en andere zogenaamde waarheden zand in de ogen strooien: dat laat Czarniecki tussen de regels verstaan.

Mefisto

Stefan Hertmans kortverhaal doet onwillekeurig denken aan het bekende Mefisto-tema. In de encenering domineren rood en zwart, de traditionele kleuren van de duivel. De duivel die,

in ruil voor kennis, bezit neemt van de ziel. Maar hier gaat het niet om kennis, maar om kunst; niet om een zakelijke transactie maar om een brutale verkrachting. Het meisje Maria, begaafd met een wonderlijke stem, wordt genomen door een man in wie ze later haar impresario Lucello herkent. Een man die steeds een vage zwavelgeur verspreidt en die in haar onderbuik het gezang van een nachtegaal achterliet. Maria wordt een groot zangeres. Ze staat in de prestigieuze operahuizen en zingt er de beroemde aria's. Maar af en toe, en altijd op cruciale openblikken, steekt die nachtengel in haar schoot de kop op en jaagt met zijn duivels gekweel het publiek de schouwburg uit.

Maria kapt met haar kunst, breekt met haar geliefde, trekt zich terug. En bekoopt dit besluit tenslotte met een even bizarre als gruwelijke dood. Elise Bundervoet vertelt dit verhaal afwisselend in de eerste en derde persoon. Zij is Maria én vertelster, betrokkene en buitenstaander. En ze heeft een hoogzwangere buik die haar verhaal een bijna griezelige dimensie geeft, alsof die nachtengel in haar reusachtige afmetingen heeft aangenomen. Die zwangerschap maakt haar bewegingen ook lomer en bedachtzamer, en dit is niet onbelangrijk, want De Keyzer enceneerde de vertelling als een soort koreografie, met staande, liggende en zittende poses. Maar de tekst — die Bundervoet iets te vlug en te achteloos zegt — en de beweging staan een wat

haaks op elkaar, hun combinatie heeft iets gezochts, net het designmeubel. Er is niets mis met stileren en estetik, voorwaarde tenminste dat iets toevoegt. (MVG)